

ANATOLIAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES AND EDUCATION

DİJİTAL ORTAMDA İFADE BİÇİMİ VE TEMSİLİYET KAVRAMI

EXPRESSION AND REPRESENTATION CONCEPT IN THE DIGITAL ENVIRONMENT

Özge TOPÇU

İstanbul Aydın Üniversitesi, Bağımsız Araştırmacı, ozgeetopcu@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0003-3729-7509

ÖZET

Dijital temsiliyet, bireylerin kimlik oluşturma ve ifade süreçlerini yeniden tanımlarken, aynı zamanda ideolojik, teknolojik ve yapısal güçlerin etkisine uğrayan çok katmanlı bir fenomen olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu temsiliyet şekillerini eleştirel okumak; hem bireysel farkındalığa, hem toplumsal eşitliğe hem de demokratik tartışmanın ve çeşitliliğin korunmasına katkı sunmaktadır.

Bu makale, dijital ortamda bireylerin ve toplulukların kendilerini nasıl ifade ettikleri ve temsil ettikleri üzerine odaklanmaktadır. Yeni medya teknolojilerinin sunduğu olanaklar, kimlik inşası, toplumsal aidiyet, kültürel üretim ve estetik formlar üzerinde köklü değişimlere yol açmıştır.

Dijitalleşmenin hızla yayıldığı 21. yüzyılda bireylerin kendilerini ifade etme biçimleri önemli bir dönüşüm meydana getirmiştir. Sosyal medya platformları, çevrimiçi oyunlar, bloglar, video paylaşım siteleri ve mesajlaşma uygulamaları, bireylerin kimliklerini, düşüncelerini ve çokmodlu ve etkileşimli biçimlerde sunabildikleri yeni iletişim alanları oluşturmuştur. Dijital ortamlarda ifade biçimlerinin yapısal, ve teknolojik yönlerini inceleyerek, geleneksel anlatı formlarından nasıl ayrıştığını ve ne tür sosyal etkiler meydana getirdiğini analiz etmektedir. Dijital ifade birimlerinin çok katmanlı doğası, geleneksel temsil anlayışlarını dönüştürerek, akışkan ve çoğul temsillere zemin hazırlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Temsiliyet, İfade Biçimi, Dijital ortam.

ABSTRACT

Digital representation redefines individuals' identity formation and expression processes while simultaneously emerging as a multilayered phenomenon influenced by ideological, technological, and structural forces. Critically interpreting these forms of representation contributes to both individual awareness, social equality, and the preservation of democratic debate and diversity.

This article focuses on how individuals and communities express and represent themselves in the digital environment. The opportunities offered by new media technologies have led to radical changes in identity construction, social belonging, cultural production, and aesthetic forms.

In the 21st century, where digitalization has rapidly spread, the ways individuals express themselves have undergone significant transformations. Social media platforms, online games, blogs, video-sharing sites, and messaging apps have created new communication spaces where individuals can present their identities, thoughts, and ideas in multimodal and interactive ways. It examines the structural and technological aspects of forms of expression in digital environments, analyzing how they differ from traditional narrative forms and the social impacts they generate. The multilayered nature of digital expression units transforms traditional understandings of representation, paving the way for fluid and plural representations.

Key words: Representation, Form of Expression, Digital Media.

GİRİŞ

İletişim teknolojilerindeki hızlı dönüşüm, bireylerin ifade biçimlerini ve kendilerini temsil etme

yollarını özellikle etkilemiştir. Yazılı basından televizyona, oradan dijital medya platformlarına dönüşün ardından, temsil artık yalnızca merkezi güçlerde değildir. Sosyal medya, bloglar, dijital sanat platformları gibi araçlar bireylere kendi seslerini duyurma olanağı sunmaktadır. Ancak bu olanaklar beraberinde bazı çelişkileri ve sorunları da getirmektedir.

Dijital ortam, özellikle sosyal medya platformları, bireylerin kendilerini ve çevrelerini temsil etme biçimlerinde büyük bir dönüşüm meydana getirmiştir. Dijital ortamdaki platformlarda bulunan kullanıcılar, kimliklerini seçtikleri görseller, etkileşimlerle kurar ve sunmaktadır. Bu süreç, bireylerin kendi dijital imgelerini üretmesinde etkili olmaktadır. Ancak bu temsiller çoğu zaman idealize edilmiş, filtrelenmiş ve kurgulanmış içeriklerden oluşmaktadır. Gerçeklik ile dijital temsiliyet arasındaki bu fark, dijital benlik algısını da etkilemektedir.

DİJİTAL İFADE BİÇİMLERİ

Dijital ortam, ifade araçlarını hem çeşitlendirmiş hem de demokratikleştirmiştir. Görüntü, ses ve yazılı etkileşimli içeriklerin bir araya geldiği hibrit medya yapısı sayesinde bireyler farklı katmanlarda kendilerini ifade edebilmektedirler. İfade biçimi, bireyin duygu, düşünce ve kimliğini çeşitli araçlar yoluyla dışa vurma sürecidir. Geleneksel medya çağında ifade daha çok yazılı, sözlü veya görsel içeriklerle sunulurken, dijital çağda bu biçimler çeşitlenmiş, hızlanmış ve kişiselleşmiştir. Artık bir birey, bir tweet’le politik bir duruş sergileyebilir, bir TikTok videosuyla bir yere aidiyetini ortaya koyabilir ya da bir Instagram hikâyesiyle kendini çok katmanlı biçimde aktarabilir. Bu dönüşüm, yalnızca bireysel ifade kanallarını artırmakla kalmamış; aynı zamanda ifade biçimlerinin doğasını, hızını, etkisini ve erişimini de köklü şekilde farklılığa uğratmıştır.

Çok modlu İfade: Video, gif, emoji, filtre, gibi araçlarla zenginleşen iletişim, anlamın sadece kelimelerle değil görsel ve işitsel kodlarla da iletilmesine olanak verir. Anlık ve Kalıcı Temsil: Hikâyeler (Stories) gibi geçici içeriklerin yanında, profil sayfaları gibi kalıcı dijital izler, bireyin dijital kimliğini şekillendirir. Maskelenmiş Kimlik: İnternette bireyler kendi olarak kalabilir veya farklı kimlikler oluşturabilir; bu durum hem serbestlik hem de manipülatif olabilir.

Bu noktada temsiliyet, bir şeyin ya da birinin başka bir mecra veya kişi aracılığıyla sunulmasıdır. Stuart Hall’a göre temsiliyet, sadece göstergelerin kullanımı değil; aynı zamanda anlam üretiminin kültürel bir sürecidir. Bu süreç, toplumsal normlar, ideolojiler ve güç ilişkileri içinde gerçekleşir.

Kimlik Temsilleri ve Dijital Performans

Dijital ortamda kimlik, sabit bir gerçeklik değil, performatif bir süreçtir. Kullanıcılar, sosyal medya platformlarında kendilerini belli estetikler, ve davranış biçimleriyle “sunmakta”; bu da temsiliyeti öznenin kontrolüne dayalı bir sahnelemeye getirmektedir. Butler, cinsiyetin bir öz değil, tekrar edilen söylemsel eylemlerle inşa edilen bir performans olduğunu öne sürer. Bu anlayış dijital ortamlarda cinsiyet, kimlik ve aidiyetin nasıl yeniden üretildiğini incelemek için önemlidir. Erving Goffman’a göre bireyler, sosyal etkileşimlerde bir "sahne" üzerinde rollerini oynayan aktörler gibidir. Bu bakış açısı, sosyal medyada paylaşılan görseller ve videolar üzerinden sürdürülen benlik temsillerini anlamak için değerli bir zemin sunmaktadır.

Dijital ortamda kimlik, sabit değil; akışkan, parçalı ve bağlama duyarlıdır. Kullanıcılar, birden fazla platformda farklı kimlik fragmanları sunabilir. Bu , bireyin kimliğini bir bütün olarak değil, platformlara göre değişen performanslar serisi olarak ele almayı gerektirir.

Temsiliyetin Dönüşümü

Temsiliyet kavramı, dijital ortamda sadece bireyin kendini sunma biçimiyle değil, aynı zamanda diğerleri tarafından nasıl algılandığı ve yeniden üretildiğiyle alakalı olmaktadır.

Dijital Kimlik ve Profil İnşası: Sosyal medya profilleri, bireyin kendi anlatısını kurguladığı alanlardır. Ancak bu anlatı, çoğu zaman idealize edilmiş veya filtrelenmiş gerçekliklerden oluşur. Dijital platformlarda görünürlük, yalnızca kullanıcı tercihleriyle değil, algoritmalar tarafından da belirlenir. Popüler olanın daha görünür olduğu bu sistem, bazı temsil biçimlerini öne koyarken

bazılarını marjinalize eder. Böylece “temsilde demokrasi” varsayımı sorgulanabilir olmaktadır.

Algoritmik Temsil: Platform algoritmaları, kimin ne kadar görünür olduğunu belirler. Bu durum, temsiliyetin sadece bireyin kontrolünde olmadığını gösterir.

Toplumsal Irk ve Sınıf Temsilleri: Dijital alanda, marjinal kimliklerin görünürlüğü artarken aynı zamanda dijital ayrımcılık gibi sorunlar da devam etmektedir.

Temsiliyet Teorisine Genel Bakış

Stuart Hall’a göre temsil, yalnızca yansıtıcı değil, aynı zamanda anlamın üretildiği bir süreçtir. Bu süreçte seçme, kodlama/dekodlama mekanizmaları devreye girer; her temsil, belirli ideolojik düzlemler barındırır. 2.2. Foucault: Konuşma Biçimleri ve Güç Foucault, söylem (discours) analizleriyle, bilginin ve temsilin güç ilişkileriyle nasıl şekillendiğini inceler. Dijital ortamlarda yer alan içerikler de erişilebilirlik, görünürlük ve sansürle bağlantılı iktidar yapılarıyla alakalı olmaktadır. Dijital temsiliyet; katılım, performans, görünürlük, denetim ve ideoloji kavramlarının kesiştiği yeni bir alana dönüşmüştür.

Sosyal medya, toplumsal kimliklerin güçlü temsil alanlarıdır. Örneğin kadınların yalnızca belirli güzellik kalıplarında temsil edilmesi ya da azınlık gruplarının belirli figürlerle sunulması, toplumsal algının şekillenmesinde doğrudan etkilidir.

Dijital Temsiliyetin Biçimleri- Bireysel Düzeyde Dijital Temsiller

Kullanıcılar sosyal ağlarda profil fotoğrafları, biyografi metinleri ve paylaşımlarla kendi dijital imgelerini kurgular. Bu süreç, çoğu zaman kurgusal, idealize edilmiş bir kimlik sunumuna dönüşür. Özlem Rosa gibi düşünürler, bu fenomeni “görsel performans” olarak tanımlar.

Bireyler kimliklerini aile, toplum, iş ve kültür aracılığıyla kurarken; dijitalleşme, bu sürece yeni ve hızla değişen bir boyut kazandırmıştır. Sosyal medya platformları, bireylerin kendilerini inşa etmeleri ve temsil etmeleri için hem geniş olanaklar hem de belirli kısıtlamalar sunar. Bu bağlamda "dijital temsil", yalnızca bir gösterim değil, aynı zamanda bir inşa, performans ve kurgu sürecidir. Dijital platformlar, toplulukların sesini yükseltme olanağı sunar. #BlackLivesMatter, #KadınaŞiddetHayır gibi sosyal hareketler, dijital aracılığıyla görünürlük kazanır. Ancak; algoritmalar, gözetim uygulamaları ve dijital şiddet de bu grupların temsiliyi şekillendiren etkenler arasındadır. Dijitalleşen dünyada bireyin temsili, artık yalnızca kendi söylemiyle değil, algoritmaların, arayüzlerin ve veri işleme sistemlerinin kurduğu yapılarla da biçimlenmektedir. Sosyal medya profilleri, etkileşim verileri ve kişiselleştirilmiş içerikler, bireysel dijital temsili çok katmanlı bir yapıya dönüştürmektedir. Goffman’ın "kendini sunum" teorisinden hareketle dijital temsiller, sahne arkası ve sahne önü arasında sürekli bir geçiş hâlidir. Instagram’da filtreli bir fotoğraf, Twitter’da seçilmiş bir düşünce, TikTok’ta bir performans; hepsi bireyin “dijital persona”sını oluşturan temsili katmanlardır.

Algoritmalar ve Temsiliyetin Biçimlenmesi

Dijital temsiliyetin şekillenmesinde algoritmaların etkisi büyüktür. Kullanıcılara gösterilen içeriklerin ne olacağını belirleyen bu yapılar, temsiliyetin kimin tarafından ve nasıl görüleceğini etkiler. Böylece dijital platformlar, sadece içerik sunmakla kalmaz, aynı zamanda temsiliyeti düzenleyen ve yönlendiren birer aktör olmaktadır. Dijital ortam, ifade serbestliği açısından geniş olanaklar sunsa da bu ortamın denetimsel boyutları göz ardı edilmemelidir. Algoritmalar, dijital çağın bilgi ve temsil haritasını çizen güçlü araçlardır. Ancak bu araçların kimleri görünür kıldığı, kimleri dışladığı sorusu yalnızca teknik değil, etik ve politik bir meseledir. Algoritmaların adil, kapsayıcı ve şeffaf biçimde tasarlanması; dijital toplumun daha demokratik ve eşitlikçi olması için önemli olmaktadır.

Sansür ve Gözetim: Devletler ve platformlar, içerikleri sansürleyebilir veya kullanıcıları izleyebilir.

Dijitalde Karşı-Temsil: Hashtag kampanyaları, viral içerikler ve siber protestolar sayesinde alternatif temsiller üretilebilmekte ve ana akım anlatılar sorgulanabilmektedir. Bu platformlarda

kullanıcılar müzik, dans, ses dublağı ya da mizah yoluyla kısa videolar üretir. Özellikle gençler arasında kimlik performanslarının sergilendiğı önemli bir alandır. Mizah, taklit ve ironiyle kullanıcılar hem bireysel ifade hem de toplumsal eleştiri yapma olanağı bulur. Sanatçılar, aktivistler ve bağımsız içerik üreticileri, mevcut temsil kodlarına alternatif üretmekte; marjinal sesleri, bastırılmış kimlikleri ya da norm dışı anlatıları görünür kılmaya çalışmaktadır. Bu da dijital temsiliyet alanının mücadeleyle biçimlendiğini gösterir.

Dijital medyada temsil, artık yalnızca insanlar tarafından değil, algoritmalar tarafından da belirlenmektedir. Algoritmalar, görünürlük, erişim ve etkileşim üzerinde doğrudan etkili mekanizmalarla, kimlerin hangi bağlamda temsil edileceğini biçimlendiren güçlü araçlara dönüşmüştür. Temsiliyetin artık yalnızca içerik üreticisinin niyetiyle değil, teknik altyapının tercihleriyle de şekillendiğı bir çağda, dijital adalet ve kültürel çeşitliliğin korunması için alternatif tasarım ve politika önerilerine yer verilmiştir.

Algoritmik Seçicilik ve Görünürlük Adaletsizliğı

Dijital platformlarda içerik sıralama, öneri sistemleri ve filtreleme mekanizmaları, kullanıcı deneyimini kişiselleştirme adına algoritmalarla şekillendirilmektedir. Ancak bu algoritmaların belirgin olmayışı, belirli içeriklerin sistematik olarak daha fazla görünürlük kazanmasına ya da bastırılmasına yol açarak "görünürlük adaletsizliğı"ne neden olmaktadır. Kullanıcıya en alakalı içeriğı sunma amacıyla geliştirilen algoritmalar, zamanla içerik üreticileri, medya kuruluşları ve bireyler üzerinde ciddi bir güç unsuru haline gelmiştir. Ancak algoritmaların hangi içerikleri öne çıkardığı ya da hangilerini geri plana ittiğı çoğunlukla bilinmemektedir. Bu durum, algoritmik seçicilik kavramını ve beraberinde görünürlük adaletsizliğı sorununu gündeme getirmiştir.

TikTok'un "For You" (Sana Özel) sayfası algoritmik bir sistemle çalışır. Platform, kullanıcıların ilgi alanlarına göre içerikleri sıralar; ancak bu süreç şeffaf değildir. Araştırmalar, bu ortamların bazı grupların görünürlüğünü azalttığını ortaya koymuştur. Temsiliyet, yalnızca bir içerik üretme meselesi değil, aynı zamanda "kimin ne kadar görünür kılındığı" ile ilgilidir. Burada Foucault'nun güç ve bilgi ilişkisi kavramı, algoritmaların bir tür "dijital iktidar" mekanizması olduğunu gösterir.

Algoritmik seçicilik, dijital platformlardaki algoritmaların bazı içerikleri seçerek öne çıkarması, bazılarını ise geri plana atması sürecidir. Bu seçicilik, çoğunlukla kullanıcı verilerine ve etkileşim geçmişine dayansa da; ticari, politik ya da kültürel önceliklerle de şekillenebilir. Örneğin:

- YouTube'da öneri algoritmalarının belirli içerik türlerini sistematik olarak öne çıkarması,
- TikTok'ta kullanıcıların fiziksel özelliklerine göre daha fazla etkileşim alması,
- Haber sitelerinde algoritmaların tıklanma potansiyeli yüksek içerikleri öne sürmesi gibi

Görünürlük adaletsizliğı, dijital içeriklerin eşit şanslarla sunulmaması durumudur. Belirli kişi, grup ya da içerik türleri, algoritmalar tarafından sistematik olarak daha görünür hale getirilirken; diğerleri marjinalize edilir. Bu durum özellikle azınlık gruplar, marjinal sesler ve bağımsız içerik üreticileri için dezavantaj oluşturur.

SONUÇ

Dijital ortam, ifade biçimlerini çoğullaştırmış ve temsiliyet anlayışını yeniden tanımlamıştır. Bireylerin kendi anlatılarını üretme gücü artarken, algoritmaların, platform politikalarının ve dijital kültürün etkisiyle bu süreç karmaşık bir hal almıştır. Sosyal medya platformları bireylere serbest şekilde ifade olanağı sunan demokratik bir dijital sahne olarak görülebilir. Ancak bu sahne, aynı zamanda gözetim, sansür, algoritmik kontrol ve görünürlük yarışına dayalı bir alan olarak da işlev görmektedir. İfade biçimleri yaratıcı ve çoğul olabilirken, temsiliyet adaleti tartışmalıdır.

Bu nedenle TikTok'un ifade ve temsiliyet pratikleri, sadece bireysel yaratıcılıkla değil, aynı zamanda dijital platform ekonomisinin dinamikleri ve toplumsal güç ilişkileriyle birlikte değerlendirilmelidir. Dolayısıyla, dijital temsiliyet yalnızca bireysel tercihlerle değil, teknolojik ve sosyo-politik dinamiklerle de şekillenmektedir. Bu nedenle dijital kültür çalışmalarının bu çok

katmanlı yapıyı eleştirel bir bakışla incelemesi gerekmektedir. Dijital çağ, ifade biçimlerini yalnızca biçimsel olarak değil, işlevsel olarak da dönüştürmüştür. Kullanıcılar artık sadece mesaj gönderen değil; aynı zamanda performans sergileyen, kimlik sunan, izleyici yönlendiren ve toplumsal dönüşüme katkıda bulunan aktörlere dönüşmüştür. Bu dönüşüm, yeni medya okuryazarlığını ve dijital etik farkındalığını her zamankinden daha gerekli kılmaktadır. Dijital ifade biçimlerini anlamak, dijital toplumun ruhunu kavramak için kritik bir anahtardır.

KAYNAKÇA

- ABİDİN, CRYSTAL (2020). Mapping Internet Celebrity on TikTok: Exploring Attention Economies and Visibility Labour.
- BENJAMİN, R. (2019). Race After Technology: Abolitionist Tools for the New Jim Code. Polity Press.
- BİSHOP, SOPHİE (2019). Managing Visibility on YouTube and Instagram: Algorithmic
- CASTELLS, M. (2010). The Rise of the Network Society.
- CRAWFORD, K. (2021). Atlas of AI. Yale University Press.
- EUBANKS, V. (2017). Automating Inequality: How High-Tech Tools Profile, Police, and Punish the Poor. St. Martin's Press.
- GİLLESPİE, T. (2014). The Relevance of Algorithms. Media Technologies.
- JENKİNS, H. (2006). Convergence Culture: Where Old and New Media Collide.
- NOBLE, S. U. (2018). Algorithms of Oppression. NYU Press.
- SANDVİG, C. ET AL. (2014). Auditing Algorithms: Research Methods for Detecting Discrimination on Internet Platforms.
- TURKLE, S. (2011). Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other.
- VAN DİJCK, J. (2013). The Culture of Connectivity: A Critical History of Social Media.
- NOBLE, S. U. (2018). Algorithms of Oppression: How Search Engines Reinforce Racism. NYU Press.
- ZUBOFF, S. (2019). The Age of Surveillance Capitalism. PublicAffairs.